

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben háshoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrségre nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, november 3.

Garázdálkodás.

Vámbéry szerint az ozmán az ő tekintetével, fellépésével, viselkedésével mindig törzsgyökeres töröknek fog mutatkozni. Igazi becsületessége, páratlan vendégszeretete, férfias nyíltsága, harcban való bátorsága, hűsége fejedelme s valása iránt környezetétől élesen megkülönböztetik. Eltekintve e jellegzetességtől, közismert tény, hogy a török józan, világos értelmű, de üzleti routine és számító furfang híjjával. Legtöbbje a közöttük nagy számban élő görög uzorások körmei közé kerül, kik a török hiszékenységén meggazdagodnak, földbirtokaikból kiturják. A kereskedelem, ipar s pénzügy is a görögök kezében van.

Szegény hazám! mily hasonló e photographia a tiedhez! Csupán az árnyalatokban van egy nagyon is megfigyelendő eltérés. Mert míg ott egy görög sem merné a törököt vallásáért gunyolni vagy pláne egy főpapot hivatalos ténykedésében megtámadni, vagy egy tanító szerzetes rendet kipellengérezni azért, mert Szent Imre életét adták fel a gimnázium ötödik osztályában dolgozatul, addig nálunk uton-utfélen a görög, illetve héber ujság-

írók nagy része nem kimélve senkit és semmit, duhaj legények módjára az államalkotó keresztény társadalmat vallásos érzületében is folyton sértegetik.

És az ilyen vallásellenes kirohanás rendszeren a tudomány palástja alatt történik; holott messzebb vannak a materialista »mi tudósok« s fegyverhordozóik a tudománytól, mint Makó Jeruzsálemtől.

A természetimádók gyűlésén elhangzottak is erről tesznek tanuságot, amidőn a természettudományokra támaszkodva a vallásos érzület, a hit ellen törnek. Hiu törekvés, meddő kísérlet. Vannak, kik a természeti jelenségek végső okául az anyagot és a reá ható energiát tekintik. És ez csak hypothesisen alapuló nézet, amelyet semmiféle positiv adat nem támogat, miután a tudomány sem az anyagot, sem az energiát magát nem ismeri. Az uttörő nagy tudósok előtt is két oly fogalom, melynek abszolút helyességéről meg nem győződhetnek s a mely megvonja a határt az emberi ismeretek kis országá és az ismeretlen nagy birodalma között.

Gyujtsunk fáklját, bármint lobogjon is lángja: a látóhatár sötét marad! kiált fel csüggedten az ujkor nagy természetbölcselője. Látnivaló, ha a modern tudomány sok dologban a saját terepén is te-

hetetlenül áll, ennek segítségével, hogy oldhatók meg oly természetfölötti kérdések, amelyek egyáltalán messze tul esnek a természettudomány határán.

De azért a szabad gondolkodók saját szabad talajukon állva mindenben elvárják, hogy az ő okoskodásaik, eszük járása szerint rendezkedjék be a biztos alapon járó többség. Hiába a tülekedés tolokodás, ez a jellemző szemita vonás ma már mindenütt felüti magát, bárha esztelenül is.

Mert például a legutóbbi esetben is annyit sem tud, hogy Szt. Imréről minden magyar gymnazistának, még a zsidónak is tudnia kell egy dolgozatra valót; meg azt sem tudja, hogy Szent Imrénél felségesebb ifjusági eszménykép nincs az egész világtörténelemben.

A szerencsenmozdatás hálátlan foglalkozás. Meg időkimelés szempontjából is legjobb volna talán szabad utjára hagyni az ilyen esetlen kirohanásokat, de az igazság talaján álló sajtónak kötelessége az igazat megmondani, ha sokaknak nehezen esik is.

Az új osztrák kormány. Bécsből jelentik nekünk, hogy az új osztrák kormányt Beck báró fogja megalakítani.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A reggeli séta.

Írta: W. R. Rosa.

Nem a legjobban aludt. Utolsó időben különben ez rendszeren így volt.

Nem a kora okozta; korántsem, mert hiszen még csak ötvenhétéves volt; a vagyoni viszonyai s anyagi gondok se bánthatták, mert minden vállalkozása egészségesnek s nagyon jövedelmezőnek bizonyult és amugy is szép jövedelme egyre nagyobbodott.

Nem; másutt kellett keresnie álmatlanságának az okát.

Talán ki kellene kérnie az orvosok tanácsát.

Felkelt s meggyújtva a gázlámpát, óráját nézte.

Fél öt óra mult. Az ablakhoz lépett s felhuzta a redőnyöket. A reggeli levegő üdítő, balsamos áramlata hatolt be rajta.

Odalent a messze láthatáron halvány fény-sávok derengése látszott.

— Megvárom a nap feljöttét; — szólt

Philip Brandstone, a nagy gyáros. — Grerek-korom óta úgy se láttam már.

Sietve felöltözött, megmosakodott, felkészült.

— Kint togom élvezni az isten szabad ege alatt — tette hozzá s csendesesen leosont a lépcsőn; fogta kalapját s a kaput is kinyitva, a széles márványlépcsőn haladt le a széles utra.

Keletnek fordult s amint a vidéki város legszebb utcáján lassan végighaladt, élvezettel szivta a balsamos levegőt. Még a kalapját is levette s hajadon ívvel folytatta utját.

— Be kell vallanom, hogy csakugyan élvezetesebb idekint, mi t ottbenn a kényelmetlen ágyban — mormogta magában. — Valóban csodálom, hogy korábban nem gondoltam erre.

A keleti égen elterülő sávok szélesbedtek, a távolból idelátszó gyári épületek mögött pirba borult az ég s csak néhány lomha felleg tölult még a nap vakító fénye elé. A pir erős-bödött, egyes fényugarak az ég felé lövelltek s aztán egész magasztosságában kelt fel a nap.

Philip Brandstone csak lassan folytatta utját s a legnagyobb elragadtatással figyelte meg a kép egyes változatait.

— Óh — mondotta — ez aztán remek! Erdemes a fáradtságra. De hány ember tud vajjon felőle? Bizonyára nagyon kevés. Nézzük csak a jelenlevő közönséget. Egy nyughatatlan öreg ember s egy-két éjjeli ór. Igazán gyalázat.

Keresztutchoz érkezett, megállt s az óráját nézte.

— Negyedhat — mormogta. — Nem, még nem megyek vissza. Ugy érzem magam, mint a hazulról megszökött gyerek. Végig-ácsorgok a mezőkön s felkeresem a patakat. Azt hiszem, van már tizenöt éve, hogy utoljára láttam.

Vigan tovább vándorolt, szivta a balsamos levegőt s néha-néha felpillantott a tiszta égboltozatra. Szeme világosabban fénylett, lába ruganyosabban lépegetett. Haladtában egyre fiatalabbnak érezte magát. A munkások, kik a mezőkön kezestül siettek munkájuk felé, kíváncsian visszafordultak utána.

Szokatlan látvány is volt az ő alakja az ilyen kora órákban. Egyszer el is kapott egy szót a társalgásukból, hallotta, hogy valamelyikük a nevét ejti ki, mire a többiek csodálkozva fordultak feléje. Mikor a patak partján egy

Haas Fülöp és Fiai

cs. kir. szab. szőnyeg és butorszövetgyárosok
 m. kir. udvari szállítók

NAGYVÁRAD, RAKÓCZI-ÚT (Rimanóczi-palota).

A nagyérdemű vevőközönség szives figyelmébe ajánljuk most érkezett szőnyegek, butorszövetek, ablakvédők, utazótakarók, függönyök, asztalterítők, storkat,

valódi keleti szőnyegek, perzsa-, indus- és smyrna minőségben.

Nagy választékban vannak raktárunkon a Haas-féle Agra és csomózott szőnyegek, melyek a legjobbaknak vannak elismerve. Varrott paplanokban, gyapjutakarókban, lócsokrokban nagy raktár.

Mérsékelt szabott árak!

Mérsékelt szabott árak.

Kossuth nyilatkozata. Az utóbbi időben bizonyos rendszerességgel illeti a bécsi sajtó egy része, élén a magyarfaló »Vaterland«, Kossuth Ferencet. A »Pester Lloyd« vasárnapi számában Kossuth Ferencnek egy erre vonatkozó nyilatkozata jelent meg, — mely így hangzik:

»Egyes bécsi lapok azt a koholmányt terjesztik, hogy én annak idején összekötésben állottam volna a nagyszerbekkel és az olasz irredentákkal s meg akartam őket nyerni egy Magyarországon szervezendő forradalmi mozgalomnak. Egyetlen szó sem igaz ez állításaikból, nem állottam sem a nagyszerb mozgalommal, sem az olasz irredentistákkal semmi néven nevezendő összekötésben. Az a táviratváltás, amelyre céloznak, közönséges udvariassági tény volt, mellyel az irredenta szövetség üdvözlését kívántam viszonzni, amint hogy semmiféle üdvözlést sem szoktam válasz nélkül hagyni. Egyébként is egész parlamenti működésünk folyamán sem én, de senki Magyarországon nem akart semmiféle forradalmi mozgalmat támasztani s ennek számtalan beszédemben eléggé világos, félremagyarázhatatlan bizonyosságot szolgáltattam.

Budapest, 1908. október 31.

Kossuth Ferenc.

Ehhez a »Budapest« a következőket fűzi:

Arról csakugyan az egész ország tanúságot tehet, hogy Kossuth Ferenc a nemzeti küzdelem ideje alatt is, minden alkalommal türelemre intette a nemzetet, s ő volt az, ki első sorban figyelmeztette mindig a magyar közvéleményt arra, hogy óvakodni kell minden meggondolatlan, kalandos lépéstől, mert ép ellenségeinknek állana érdekükben, hogy ilyen tegyünk. Emlékeztünk rá, hogy nem is hiányzott az arra való ugratások, s ép Kossuth Ferenc volt mindig az, aki rámutatott arra, hogy a fennforgó viszonyok közt minő veszedelemmel járna nemzetünk a forradalomnak még a gondolata is. Ez bizonyítja legjobban ellene fölhozott mostani rágalom alávalóságát.

Városokban titkos lesz a szavazás.

Politikai körökben most már biztosra veszik,

hogy **Andrássy Gyula** gróf belügyminiszter a választói reformot a képviselőház első ülésén beterjeszti. A királyi előszankciót a kormány már szóbelileg megkapta. Ugyanis a felség úgy Andrássyt, mint Wekerle miniszterelnököt a legutóbbi audienciákon arról értesítette, hogy a plurális javaslatához elvben hozzájárul és csak néhány javítást kíván rajta létesíteni. A királyi előszankcióra vonatkozólag egy függetlenségi vezérpolitikus ma a következőleg nyilatkozott egy parlamenti tudósító előtt:

— **Andrássy Gyula** gróf belügyminiszter a legutóbbi audienciáján *ötödik* terjesztette a király elé a plurális javaslatot. A király mindig visszaadta a javaslatot Andrássynak és különböző változtatásokat kívánt rajta. Most a legutóbbi audiencián a javaslatot magánál tartotta és azt mondta, hogy néhány nap múlva tudára fogja adni elhatározását. **Wekerle** miniszterelnök a király elutazása előtt, pénteken volt kihallgatáson a királynál. Ekkor a felség, értesítette a miniszterelnököt, hogy Andrássy javaslatához elvben hozzájárul, de az írásbeli előszankciót csak akkor adja meg, ha Andrássy a javaslatot a *titkos szavazás* alapján átdolgozza. Mert a király a nyílt szavazáshoz semmi áron se akar hozzájárulni. Andrássy most már három napot Töketerében töltött, a hol a javaslatot átdolgozta oly módon, hogy a városokban a szavazás titkos lesz. A belügyminiszter vagy esetleg maga a miniszterelnök még a hét folyamán Bécsbe utazik, hogy a végleges előszankciót megkapja.

A kereskedelmi költségvetés.

A képviselőház pénzügyi bizottsága ma délelőtt **Szell Kálmán** elnöklésével ülést tartott, melyen **Wekerle Sándor** és **Kossuth Ferenc** miniszterek is részt vettek s a kereskedelmi miniszterium jövő évi költségvetését tárgyalták.

Nagy Emil volt az előadó és igen melegen protegálta Kossuth költségvetését. Van egy kívánsága: a kereskedelmi miniszteriumot minden mellékhatásával, az államvasutak igazgatóságával együtt egy monumentális palotában kell elhelyezni.

Kossuth Ferenc hosszabb beszéddel ajánlja költségvetését elfogadásra. Örömmel konstatálja, hogy a tárcája vezetése alatt álló üzemek mind örvendetesen fejlődnek, de már itt is meg kell jegyeznie, hogy minden vonalon sok beruházás kell s az a megokolatlan takarékosság, mellyel az ezirányú kívánságokra felel a törvényhozás, feltétlenül meg fogja bosszulni magát. A személy és árut forgalom óriási emelkedettsége az ország rendkívüli közgazdasági fejlődésére mutat. Ezt a fejlődést a törvényhozásnak minden eszközzel elő kell segíteni. Azt az ideát, hogy a kereskedelmi miniszteriumot egy házban összpontosítsák, ő is helyesli s megvalósítása pénzügyi okoktól függ.

Nagy Ferenc nyugtalanító hírek mondja, hogy az államvasutak budgetje visszaesik. Nagyobb befektetés nélkül ez a tünet állandóan fog hatni. Szóvá teszi a vasuti szerencsétlenségeket s a vasuti adminisztráció reformját sürgeti.

Kossuth Ferenc: Ujból felszólal, hogy Nagy Ferenc megjegyzéseire válaszoljon. Rendkívüli okok tették az államvasut mérlegét kedvezőtlennek. Az üzleti kiadások aránytalanul emelkedtek, az alkalmazottak fizetésjavítása és a szociális igények teljesítése is nagy súlyjal esett a latba. Az üzleti anyagok s különösen a talpa tetemesen megrágtak. Ez vezetett a mérleg megromlására s itt csak a törvényhozás áldozatkésztsége javíthat. Az adminisztráció reformja küszöbön van.

Nagy Ferenc sajnálattal konstatálja, hogy a vasutra vonatkozó költségvetésnél visszaesés mutatkozik.

Ráthay a gazdasági függetlenséget sürgeti.

Ezután a költségvetést általánosságban majd kisebb vita után részletességében is elfogadták.

mellékösvényre fordult, fiatal kis lány jött vele szemben.

Körülbelül tizennégy éves lehetett; karcsu, barna arcszínű s fekete haja kis teremtés. Bár a cipői kopottak és elnyűttek, ruhája mégis csinos és tiszta volt, karján pedig kosarat vitt, melynek tartalmát, tiszta, fehér papírlap takarta be.

Philip Branstone kissé meggyorsította lépteit.

— Magácska nagyon korán kel — szólította meg a lánykát.

E percben nagyon érdekelték őt a korán kelő emberek.

— Igen, uram — válaszolt a lány, kit ez a megszólítás megsem lepett. — Korán kell kelnem, ha édes apa reggelijét idejében akarom kihozni. Odaát a gyárban, ott szokott dolgozni.

S odamutatott a tőlük nem messze elhuzódó épületcsoportra.

Szépen fejezte ki magát, a zavar minden legkisebb jele nélkül, ami az öreg embernek nagyon megtetszett.

— És az édes apja mért nem megy haza reggelizni? — kérde.

— Ejjé! kezdődik a munkaideje s délen ér csak véget.

— S maga honnan jön?

— A távolság lehet vagy másfél mértöld.

S bólintott a fejével s egy mellékösvényre tért, mely kissé megkurtította az utját. **Philip** pillantásával követte, amint ruganyos léptekkel végighaladt az uton.

— Kedves kis teremtés — mondogatta

magában — s az apja büszke lehet rá. Remélem is, hogy az!

S halkan felsóhajtva folytatta utját.

Jólesett neki a patak mentén folytatott sétája — a tovasiető habok locsogása, fecsegése nagyon nyugtatólag hatott rá s meg nem állhatta, hogy néhány vadvirágot ne tépjen magának.

De most megfordult s önkénytelenül is a vasgyárnak tartott. Egyszerre csak ismét a reggelit hozó lánykával találta magát szemben.

Egy kőrakáson ült s szorosan mellette az édesapja, csupasz karu s födetlen fejű gyári munkás; hatalmas ember volt, kicsi, fekete szemekkel s kurta fekete szakáll körítette az állát. Látható örömmel költötte el a reggelit, mit a lány hozott. **Philip Branstone** a kedves kép előtt megállt. Nagyon megtetszett neki e jelenet. Rámolygott a lánykára, ki fejét megbiccintette s mikor a munkásember felpillantott, ennek is köszönt.

A kőrakásnak támaszkodott.

— Visszafelé már sokkal könnyebb lesz a terhe, — szólta a lányhoz.

— Az ám, — felelte ez — édesapának mindig jó étvágya van.

A munkás felpillantott. Komolyan tekintett **Philip** felé.

— Nagyon derék kis lány, — mondotta lassan. Messziről jön.

— Igen — felelte **Philip** — meg vagyok győződve róla, hogy kedves — és jó kis teremtés.

A fekete ember most szeretetének tárgya felé pillantott. Sok jóakarát, büszkeség tükröződött benne.

— Úgyes is a lelkem, — tolytatta. — Tanítói azt mondják, hogy az iskolának ő a disze.

Kissé nehezkésen mondta, de nagy megelégedés érzett ki a hangjából.

— De édesapám! — kiáltotta a gyermek elpirulva.

A komoly embernek durva hangja egészen ellágyult.

— Ő mindenem, — jegyezte meg.

— Látom — felelte **Philip Branstone**.

— Anyja, bátyja, néne mind elhaltak. Csak **Lena** maradt meg a számomra.

Kissé félrefordult s becézgetve simogatta meg a leány kezét.

A gazdag ember torkát fojtogatta valami s a szemei előtt is valami megmagyarázhatlan köd terjengett.

A hatalmas ember mosolyogva vizsgálta tetőtől-talpig leányát. Mikor a cipőket érte, méltatlankodott:

— Kopott, rossz cipő — szólta — nagyon kopott a cipőd!

A kislány **Philip Branstone**hez fordult.

— Apa úgy vélekedik, hogy vegyem elő a legjobb cipőmet — magyarázta. — Nem is gondol arra, hogy ez a hosszú ut mily gyorsan tenné tönkre őket!

— A legjobb cipődet hordjad — ismételte a munkás. — Igenis, a legjobbat!

Aztán **Philip Branstone**ra tekintett. A mutatóujjával gyengéden meglökte a kis lány vállát, majd jó erősen a maga karját bökte meg vele.

— Ő érette dolgozom, — szólta mosolyogva.

— Mennem kell, — jegyezte meg most sietősen **Philip Branstone**. De aztán megállt s

A balkáni események.

A szandzsák.

Szaloniki, november 3.

Ismét megkezdtek a vasutak katonai csapatokkal való őrzését, ami arra vezethető vissza, hogy tartanak csapatok és hadi felszerelési szállítmányok elleni esetleges bolgár támadásoktól.

Törökország.

Berlin, november 3.

Konstantinápolyból jelentik a Voss. Ztg.-nak: Törökország mihelyest a redit tartalékok gyakorlataikat betejezik, a rendes létszámon felüli csapatokat el fogja bocsájtani. Ez valószínűleg már néhány nap múlva megtörténik.

A szerb trónörökös a cárnál.

Berlin, november 3.

A »Voss. Ztg.« jelenti Pétervárról:

Itt általánosan az a hír van elterjedve, hogy a cár kötelezőleg megígérte György szerb trónörökösnek, hogy Oroszország, Bosznia és Szerbia annexióját nem fogja elismerni. Híre jár, hogy pétervári szerb követé Popovics helybe Pasicsot fogják kinevezni.

A konferencia.

Pétervár, nov. 3.

A Daily Telegr. félhivatalos jegyzékét közli, mely azt mondja, hogy a balkáni kérdésben nincs semmi újabb fejlemény és a konferenciára vonatkozó tárgyalások lassan haladnak, de eredményt illetőleg biztos kilátásokkal kecsegtetnek.

Mozgósítás Oroszországban.

Pétervár, nov. 3.

Jól értesült körökben azt beszélik, hogy elrendelték az előkészületeket az odesszai, kievi és pétervári hadtestek mozgósítására. A had-

gyorsan előrelépett. — Kezet szorítanék magával, — mondta a munkásnak, aki a feléje nyújtott kezét szívélyes büszkeséggel megragadta s megrázta.

Philip bölintott a lánynak s hazafelé tartott.

Ott állott egy reggeli vonat, indulásra készen. Hamar felugrott s husz perccel később már házának főkapuján lépett be.

A gazdasszonya már aggódva várta a csarnokban. Arca most csakhamar kiderült.

— Örülök, hogy visszatért mr. Branstone — mondta. — Már egy kicsit meg is ijedtünk szokatlan távolléte miatt.

— Egy kis reggeli sétát tettem, Mrs. Collinson — szólott. — Félóra múlva kérem a reggelit.

A könyvtárba lépett s kinyitotta az íróasztalát. Néhány pillanatig ülve maradt s mély gondolatokba merült. Majd gyors elhatározással a következő levelet írta:

— Édes Nellice! — Azt hiszem, hogy továbbra ki nem bírom. Öregszem s szükségem van rád, édes gyermekem. Az ajtó, melyet két hosszú, hosszú éven át előled elzártam, most tárva-nyitva áll a te és a teid számára. Hiszen te vagy ezen a világon az egyedüli kincsem, édesem! Nélküled csak rideg és elhagyott a házam. Hisz ezeken a hosszú éveken keresztül is csak te érted dolgoztam, fáradtam. Gyere vissza hozzám leányom, legyen elfeledve, megbocsátva minden! Mondd meg az uradnak, hogy szíves kézzorításom várja. S mond meg

ügyminisztériumban biztosítanak felőle, hogy ez a rendelkezés csak rendkívüli csapatszeme céljából történt.

Botrányt okozók a színházban.

— A szinügyi bizottság ülése. —

Nem lehet eléggé megróni a nagyvárad színházba járó közönség egyrészt azért a botrányos viselkedésért, amely az utóbbi időben ábra kapott az előadások alatt. A leghatásosabb jelenetknél végig sivit egy-egy kurjantás a nézőtéren; majd előadás közben kiabálnak a szinpadra s tüntetnek egyik-másik színész mellett. Az ilyen botrányok nem csak zavarják az előadást, hanem elriasztják a jobb izlésű közönséget a színházból.

Végre is amit meglehet tenni egy orfeumban, az nem tűrhető meg a színházban. Aki nem bírja fékezni magát, hogy nyugodtan végig hallgassa az előadást s nem élvezni megy a színházba, az nem is való színházba, hanem a kocsmába. S ha mégis eltéveszti a helyet s a színházban foglal helyet s botrányokat, zavart okoz, a rendőrség kötelessége nem csak eltávolítani onnét, hanem szigorúan büntesse is a botrány okozóját. Ezt joggal megkövetelheti Nagyvárad színházba járó intelligens közönsége.

Ugy értesülünk, hogy a rendőrség eleget is fog tenni ezen kötelezettségének. S a botrányt okozók ha látni fogják, hogy nem hajlandók tovább tűrni garázdálkodásaikat, bizonyára megemberelik magukat. Csak a rendőrség ezen elhatározása legyen komoly.

Szükségesnek tartottuk ezeket elmondani a szinügyi bizottság tegnapi ülése alkalmából, ahol szintén szóba kerültek a botrányos állapotok.

A szinügyi bizottság tegnapi ülésén Mesey Mihály elnökölt s Rimler Károly, dr Adorján Emil, dr Kurländer Ede, Erdélyi Miklós szinigazgató és Dayka Endre jegyző voltak jelen. Elnök bemutatta a november hónapra ki-

neki azt is, bevallom őszintén, hogy igaztalanul s helytelenül ítélem meg őt is.

Írd meg édesem jelen levelem vétele után rögtön, hogy mikor várhatlak téged és Fredet.

Őszintén szerető atyád
Philip Branstone.

Mikor befejezte, újból elolvasta a levelet; azután megcsóválta a fejét. Elolvasta még egyszer, még pedig fontolgatva, gondosan. Megint csak kellenlenül rázta a fejét.

Egy két pillanat múlva aztán fogta a levelet s merész elhatározással pici foszlányokra tépte és az ott álló nagy papirkosárba lökte.

— Ejnye no — mormogta mosolyogva, — az nagyon sok időbe kerül. Inkább lesietek s megsürgönyözöm Nellie-nek, hogy értük jövk s a legközelebbi vonattal magam is követem a sürgönyt.

A gazdasszony a kapuban állott.
— A reggeli készen van, Mr. Branstone — jelentette.

A gazdag ember hirtelen feléje fordult:
— Mrs. Collinson — szólott, — arra kérem, hogy Nellie lakosztályát a lehető leghamarabb rendbe hozassa.

A gazdasszony nagyot bámult.
— Hát Miss Nellie hazajön, sir? — kérdezte mohón.

— Haza bizony, — felelte Philip Branstone, — haza bizony!

tűzött darabok jegyzékét. E szerint novemberre a következő darabokat tűzte ki az igazgató:

Tatárjárás, Naftalin, Csodagyerek, Koldusdiák, Hadnagy ur (uj), Bánk-bán, Szerencse fia (uj), Tolonc, Szultán, Pepita, Pont Biquett, Vadkacsa (uj) Utolsó szerelem, Csók-király (uj).

A műsort elfogadták.
Az ülésen szóba került a hirdetési függöny is.

Dr Kurländer Ede kifogásolja, hogy egyes hirdetések nem valók a színház függönyére.

Rimler Károly polgármester a hirdetés-függöny eltávolítását leghelyesebbnek tartaná, mivel ugy sincs állítólag semmi haszna abból a szinigazgatónak. Majd rátér azokra a botrányos állapotokra, amelyek a színházban utóbb lábra kaptak. Ez az erkölcs eldurvulása már. Utasította a rendőrfőkapitányt, hogy ezeket a csendzavarásokat szüntesse meg, a legszigorubb eljárással. A normális állapotokat vissza kell állítani, mert a mai botrányok kizavarják az intelligens közönséget a színházból.

Erdélyi Miklós kijelentette, hogy hajlandó eltávolítani a hirdetési függönyt, abból ugy sincs haszna.

Ezzel véget ért az ülés.

A színházi botrányokra vonatkozólag a rendőrség a következő jelentést adta ki:

A színházban újabb időben lábrakapott ama szokás, hogy a földszinti állóhely és a karzat közönsége közbekiabálásával és folytonos zajjal valósággal megakasztja az előadást. A rendőrség eme botrányos állapotnak végét vetendő, figyelmeztető táblákat függesztett ki ezen helyeken s az ügyeletes r. tisztviselők utasítást kaptak arra, hogy a zajongókat ne csupán kivezetessék a színházból, hanem kísértessék be a rendőrségre is, hol meglesznek büntetve.

Felborult iparvonat.

Az elbocsátott fékező bosszúja.

Borzalmas módon akart bosszút állani a Lendler cégen egy elbocsátott alkalmazott. Ugyanis egy 16 kocsiából álló vonatot csupa bosszúból kiborított a sinek közül. Az eset nagy riadalmat okozott az egész környéken. A tettest a csendőrség letartóztatta s az ügyészségre kísérte.

Az esetről részletes tudósításunk a következő:

A beéli járásban ipartelepe van Lendler Aladár budapesti vállalkozó cégnek. Az ipartelep Bokszeg község határában elterülő hatalmas erdők kibaszására létesült. A nagy aranyu vállalat virágzóvá tételére iparvasutat létesített a cég. Az iparvasut Botfej és Bokszeg községek között közlekedik. A két község közti távolság 20 kilométer. Ezen a pályán történt a felborulás.

Hétlőn este 7 órakor indult el Bokszegről Botfej állomás felé egy 16 kocsiából és a gépkocsiából álló iparvonat. A vonat vezető, fűtő és fékező előirt helyükön voltak s a korai sötétség dacára is rendes gyorsasággal haladtak a végállomás felé. Fél hét órakor a vonat mintegy 10 kilométert haladhatott még, amikor a vonat vezető rémulten kiáltott fel:

— Dől a vonat! Meneküljünk!

A vonat ez után még pár métert haladhatott s a következő percben nagy robajjal bukott ki a sinek közül. A pálya mellett több méter mélységű völgy húzódik s a vonat ide gurult le. A kocsi feldolgozott fával voltak megrakva s most recsegve tördelöztek össze az esés következtében.

A vonat személyzete a borulás pillanata előtt kiugrált a vonatból s így kisebb sérülése-

ken kívül más bajuk nem történt. A személyzet nem merete megközelíteni a gépet, mert lehetett tartani, hogy a kazán felrobban.

Az esetről azonnal jelentést tettek az iparvállalatnak, valamint a csendőrségnek is. A csendőrség azonnal kiszállt a helyszínre s megkezdte a vizsgálatot. A vizsgálat során megállapították, hogy a felborulást az idézte elő, hogy a kocsi nem fékeztek s a nagy lejtőn a kocsi növekvő gyorsasággal futottak le s a felborulás helyén kanyarulat lévén a vonatnak előbb a gépe s utána a többi kocsi is igen könnyen kiborulhattak.

A vonat fékezője határozottan állította, hogy ő fékezett s elindulás előtt minden kocsi fékező szerkezete le volt zárva. Ezt a személyzet többi tagjai is megerősítették. Most már kétségtelenné vált, hogy a felborulás bűnös kezek közreműködésének a műve.

A további nyomozás során megállapították azt is, hogy a két állomás között egy kisebb megállónál a vonat személyzete leszállt. Az állomáson ott tartózkodott egy *Pálinkás* András nevű fékező, akit a vállalatból elbocsátottak. Ez az ember a sötétben a vonathoz férközött és ott a kocsi fékező szerkezetét kinyitotta s ez után ismét elbujt. A vonat fékezője ezt nem vette észre s így történt meg a szerencsétlenség.

Pálinkást a csendőrség letartóztatta, amikor is ő azt vallotta, hogy bosszúból követte el tettét. Pálinkást a csendőrség az ügyészségre kísérte.

UJDONSÁGOK.

Tisztelettel kérjük olvasóinkat, — kiknek előfizetésük lejárt, — sziveskedjenek az előfizetés megújításáról idejekorán gondoskodni, hogy a lap további küldése akadályba ne ütközzék.

* **Katonai kinevezések.** A hivatalos lap folytatólag hozza a katonai kinevezéseket. E szerint kinevezettek: *John* Ágost és *Reiber* Győző 37. ezredbeli főhadnagyok 2. oszt. századosokká; *Szamaszenka* Altonz és *Wedrinszky* Sándor 37. ezredbeli hadapród-tiszthelyettesek hadnagyokká; — a *lovasságnál*: gróf *Sehar-Toss* Béla 7. huszár-ezredbeli 2. oszt. százados 1. oszt. századoská; *Fanta* Géza és *Monasteriotti* Ferenc 7. huszárezredbeli főhadnagyok 2. oszt. századosokká; *Sadlon* Cyrillt a 19. tábori tüzérezred hadnagyát főhadnaggyá; *Losonczy* Béla és *Müller* Ferenc, a 19. tüzérezred hadapród-tiszthelyettesét hadnaggyokká.

* **A Giraud-ügy újabb fejleményei.** A rendőrség egyik legbonyolultabb ügye lassanként kezd a kibontakozás felé haladni. A tasnádi fősolgabíróóság távirati jelentése alapján Róth Rózánál megtalálták a pénzt s ő azt a Középszolnoki Takarékpénztár utján váltotta ki a Leszámitoló Bankból. Ezt a vallomását Róth Rózának senki sem fogadta el s a tasnádi fősolgabíróót újabb kihallgatásra kérte a nagyvárad rendőrség. — A Leszámitoló Bank ugyanis a megtartott kutatás nyomán Róth Róza nevét egyáltalán nem találta s így Róth Róza azon állítását, hogy a pénzt ő váltotta volna ki, megcáfolta. Kérdés volt már most, hogy ki váltotta tehát ki a pénzt a bankból? Erre tegnap a késő esteli órákban maga a Le-

számitoló Bank adta meg a feleletet. Átnézték ugyanis az összes levelezéseket s ekkor világosan rájöttek a dolog rejtélyére. A pénzt tényleg a Középszolnoki Takarékpénztár utján fizették ki. A Leszámitoló Bankot ugyanis szeptember 2-án megkereste a Középszolnoki Takarékpénztár, hogy *Amigó* Mórné megbízásából fizessen ki 2000 koronát a betéti könyvre a Magyar Általános Hitelbank nagyvárad fiókjának s majd a fiók fogja továbbítani a pénzt *Amigó* Mórné kezeihez. A Leszámitoló Bank tehát ki is utalta a pénzt *Amigó* Mórné megbízásából. Róth Róza tehát *hamis nevet használt és család uton jutott* a pénzhez. Ez az eljárása Róth Rózának igen súlyos büntetéssel jár s így nagyon valószínű, hogy a Leszámitoló Bank eme jelentése alapján Róth Rózáat le fogják tartóztatni. A bonyolult ügynek Fülöp Izsákra vonatkozó részét nem folytatják tovább az ügyészségen. Tegnap a vizsgálóbíró Fülöp Izsákot szabadlábra helyezte s az iratokat vizsgálódta a rendőrségre, azzal a meghagyással, hogy a nyomozati eljárás nem tökéletes és azt folytassák tovább. A vizsgálóbíró eljárása most még kritikusabbá tette a helyzetet, mert az újabb bizonyítékok Fülöp Izsák bűnösségét csak megerősítik s így most még inkább lehet tartani tőle, hogy megszökik az igazságszolgáltatás elől.

* **Tiszti főszemle.** Ma délelőtt szokatlannul harcias színe lesz Nagyváradnak: a tartalékos tisztek szokásos főszemléjét ma tartják meg. A közös hadsereghez tartozó tisztek főszemléje a várban lesz, délelőtt 9 órakor. A főszemlére minden tiszt tartozik a kinevezési okmányt, a beosztási lapot és a személyi tudósítványt magával vinni. A honvédtisztek főszemléje szintén 9 órakor kezdődik.

* **Ifjúsági önképzőkör az internátusban.** A Dénes-féle közép- és kereskedelmi iskolai internátus megalakította *Arany* János önképző körét. Tanárelnökké *Herczeg* Dezső tanárt, ifj. elnöké pedig *Asbóth* Gusztáv felső ker. isk. tanulót választotta meg. A kör célja az iskolai anyag irodalmi alapon való feldolgozása és ismétlése önálló iskolai életbe vágó dolgozatok készítése és költeményeknek szavalása.

* **Ferenczy cremonai hegedős.** Ismeretes olvasóink előtt, hogy Ferenczy József a kiérdemült Nagyvárad ujság szerkesztője megszökött a katonaságtól. A katonai parancsnokság országos nyomozást indított a katonaszökevény kézrekerítése végett. Mintegy háromnegyedévi nyomozás után most végre megjött az értesítés Ferenczyról. A katonaszökevény jelenleg Olaszországban tartózkodik és ott Cremonában hegedűvel keresi a kenyerét. Olaszországból Ferenczyt nem lehet visszahozni, mert tudvalevő, hogy Olaszország nem adja ki a katonai szökevényeket.

* **A kamara teljes ülése.** A nagyvárad kereskedelmi és iparkamara ma, szerdán, november 4-én délután fél 3 órakor teljes ülést tart, amelyek kiváló fontosságú ügyeket tárgyal.

* **Gondatlan kocsis.** *Pellán* Simon somogyuzsopai lakos, tegnap délelőtt a nagy piacon néhány darab tűzifa hasábot adott el az egyik lacikonyhás asszonynak. Az eladott íát félkézzel dobálta le a szekérről s a másik kezével a gyeplőt fogta. A lovak megvadultak s elragadtak. *Pellán* is lebukott a szekérről, melynek rudja egy asszonyt elütött. A súlyosan sérült asszonyt a mentők a közokórházba vitték. A

gondatlan kocsis ellen a rendőrség folyamatba tette az eljárást.

* **Meglopott regattisták.** Az aradi regattisták hajóházába tegnap virradóra betörttek s az összes fehéreneműt és ragattista ruhákat elvitték. Az ottani rendőrség táviratban kereste meg a nagyvárad rendőrséget a nyomozás iránt.

* **Eltűnt fiu** *Bottházi* József 10 éves fiu szüleinek Téglavető-u. 5. sz. alatti lakásáról vasárnap délután eltávozott s azóta nem tért haza. Az eltűnt fiu szőke haju, kék szemű, kerek arcu. Ruházata: szürke kabát, barna nadrág, szalmakalap és rongyos cipő. A rendőrség ez uton kéri a nagyközönséget, hogy a kis szőkevényt feltalálása esetén a rendőrségre kísértessék fel.

* **Szerencsétlen ugrás.** Tegnap délelben a Szent László-téren haladó villamos kocsiról *Kertész* Mózesné nevű asszony leugrott és a fején súlyosabb sérülést szenvedett. A sérült asszonyt Körözs-utcai lakásán ápolják.

* **Meglopták a cimborái.** Tegnap este 8 óra tájt a Nagyvásár-téren Szőlősi-vendéglőben mulatozó *Derbán* Péter nyárszegei napszámostól cimborái: *Pántya* Péter és *Csikortás* Pável 30 korona pénzt ellopították és odébb állottak. A megugrott emberek az aradi-uti két huszár-korcsmába tértek be italozni. Itt elfogták őket. Lezárták.

* **Névváltoztatás.** *Schwarz* Ernő nagyvárad lakos vezetéknévét *Fekete*-re változtatta.

* **Találtak** egy noteszt. Igazolt tulajdonosa átveheti a rendőrségen I. e. 7 számú szobában.

* **A féláru jegyes igazolványok váltása.** Az állami es törvényhatósági tisztviselők, továbbá az állami es törvényhatósági nyugdíjasok féláru vasuti jegy váltására jogosító arcképes évi igazolványai a jövő 1909 ik évre leendő érvényesítés végett a magyar kir. államvasutak igazgatóságához (Budapest, VI. ker., *Andrássy-ut* 73.) már folyó évi október hó 15-től kezdve beküldhetők, legkésőbb azonban december hó 31-éig okvetlenül beküldendők. Azoknak az igényjogosultaknak, kiknek a folyó évben arcképes évi igazolványuk még nem volt, a jövő 1909-ik évre azonban ilyen igazolványt maguk részére szerezni kívánának, az igazolvány kiállítását ugyancsak a fent jelzett időben kell kérelmezniük. Különösen figyelmeztetjük az érdekelteket, hogy az igazolványok érvényesítéséért és az ujak kiállításáért járó 1 korona kezelési illeték m. kir. postabélyegeken rovandó le. A postabélyegeket a betérjesztendő névjegyzékre vagy kérvényre ragasztandók fel. Kézpénz vagy okmánybélyeg kezelési illeték fejében nem ragasztatik fel. Ez alkalommal a nyugdíjasokat arra is figyelmeztetjük, hogy a folyamodványon a lekhelyükre illetékes közigazgatási hatóság által igazoltatni kötelesek azt, hogy semmiféle díjazott tisztséget vagy fizetéssel járó hivatalt nem viselnek. Budapest, 1908. szeptember hó 24. A magyar királyi államvasutak igazgatósága.

* **A »Fekete Sas«** fényvirdája. Alkalmunk volt meggyőződést szerezni arról, hogy a »Fekete Sas«-palota, pazar berendezésű, művészeti fényvirdája egyik legérdekesebb része az impozáns épületnek. Kár, hogy a mi közönségünk még nem elég fogékony a valóban művészi fényképek iránt, mert e téren a *Daykovits* speciálta hatalmas előrehaladást ígér. A híres németországi mesterek nyomán jár ő s meglepően szépek a fővárosból hozott villanyfelvételei. Már is óriási az érdeklődés a közönség rendelkezésére bocsátott műtermében s hiszszük, hogy művészi tehetsége folytán csakhamar meleg rokonszenvre fog találni városunkban is.

* **Nagy művészi előadás a Nemzeti-éttermében (Kert-utca).** Szombaton és a következő napokon elsőrangú és kiváló művészekből és művésznőkből álló társaság által rendezett előadások fognak tartatni. Közreműködnek: *The Two Charleis*, angol zene excentrikusok. *Les 3 Morgé*, mű tornászok. *Carles*, ének és kuplékirály, ki igen népszerű ismerősünk még a *Vilson*

cirkuszról. *Annie*, szenzációt keltő Cake Walk táncosnő. *La Belle Bogdán*, elsőrangú sodronyművész stb. — Az előadások mozgóképekkel lesznek, mint rendszeren egybekötve szabad bemennel. Szíves látogatásért esedezik az igazgatóság.

* **Wéber Testvérek** Kabát, Alj és Blous különlegességei nagy választékban megérkeztek. Telefon 684.

x **Hangversenyek.** Szombaton, e hó 14-én Pick-Steiner Soma hegedűművész Koller Tony udvari operaénekesnővel rendezti kettős hangversenyt a Keresk. Csarnok díszteremben. A két előkelő magyar származású művész kitűnő műsorral lép közönségünk elé.

* **Borsalino őszi kalap ujdonságai Reichard áruházába megérkeztek.**

TÁVIRATOK.

Vilmos császár Bécsben.

Bécs, nov. 3. Vilmos császár a napokban ideérkezik. E látogatás alkalmával az aktuális politikai kérdések is szóba fognak kerülni.

A monitorokat fel akarták robbantani.

Zimony, nov. 3. A Belgrád közelében álmászó monitorok ellen a múlt éjjel merényletet akart egy szerb elkövetni. Pallisovics szerb gazdálkodó a szerb partokról éjjel a monitorok közelébe lopózkodott, azonban egy tiszt észrevette és három markos legénynyel elfogatta. A szerb erős ellentállást fejtett ki, azonban sikerült őt lefegyverezni. Megmotozásakor három bombát találtak nála. A szerb bevallotta, hogy a bombával a monitorok közül akart egyet felrobbantani. Palisovicsot letartóztatták.

Az albánok esküje.

Szaloniki, nov. 3. A koszovói albánok a következő szövegű táviratot kapták a konstantinápolyi albánoktól:

»Amennyiben a megtartandó nemzetközi konferencia Törökországra nézve hátrányos, nemzetünk jogait sértő határozatot hozna, megkívánjuk tőletek, hogy magatokat az utolsó csepp vérig, fegyveres kézzel védjétek. Minden fegyverfogható embernek készen kell állania e pillanatra. A »Beszá«-ra (albán eskü) kell fogadnotok, hogy abban a pillanatban, amelyben mi a harci jelt megadjuk, nyomban az ellenség ellen indultok. Adott időben mi fogunk arról gondoskodni, hogy kellő fegyverekkel s municióval lelegyetek ellátva, sőt mindannyian Albániába fogunk jönni, hogy vezethessünk benneteket. Időközben azonban respektáljátok a hatóságokat s ne kövessetek el semmit a keresztények ellen.«

A koszovói albánok ezen felszólításra ma a következő sürgönyválaszt küldték:

»Parancsotokhoz híven mindannyian letettük a szent »Beszá« esküt, hogy utolsó csepp vérünkig fogunk harcolni. Szerezzetek megfelelő számú fegyvert, s mi parancsaitokra készen állunk.«

E sürgönyváltás a legnagyobb titokban folyván, nem állapítható meg, hogy a konstantinápolyi albánok az ujtörök bizottsággal együttműködnek-e, avagy különállóan intézkedtek?

Szaloniki, nov. 3. Ismét megkezd-

ték a vasuti vonalok katonai őrzését, minthogy attól tartanak, hogy a bolgár bandák a löszert és katonákat szállító vonatokat megtámadják.

SZINHÁZ.

Heti műsor:

Szerda: Tatárjárás.

Csütörtök: Naftalin.

Péntek: Csodagyerek.

Szombat: Koidus diák.

Vasárnap: délután Gyermekek. Este: A hadnagy ur (premier.)

A hadnagy ur. Minden premier, úgy *A hadnagy ur* láza is elfogja a színészeket, ami ezuttal nem is csoda, mert ritkán gyűlt össze egy-egy darabban annyi humor, annyi pajkos, kacagtató jelenet, annyi hálás pillanat, mint éppen ebben. Minden perc új meg új fordulatot hoz a szellemesség szálaival átfont csintalan mesébe, úgy, hogy valóságos bányája a darab a kacagtatás és kacagás kincsének, amit bőven fog elhinteni az első est hangulatába. Nem csoda hát, ha ily hálás szerepek mellett nagy a buzgalom, a készülődés. A színház legjobb erői versenyezhetnek művészetekkel, mert minden szereplőnek pompás, kiszabott szerep jut ebben a darabban. Diósy Nusi, Batizfalvy Elza, Tóthné, Pogány Janka, Sárvári Nusi, Gózon Gyula, Toronyi Gyula, Hajnal György, Kassay Kálmán, Deésy Alfréd, Sik Rezső, a színház kedvencei mind-mind szóhoz jutnak ez este, hogy egyszerre ostromolják meg közönségünket. A darab, mely a katonaleletből veszi sujetjét, amikor háboru van békeben, Bécs után Nagyváradon fogja vasárnap gyönyörködtetni a publikumot.

Naftalin. Csütörtökön a nyári szinkör egy nagyszerű sikereket ért kedves darabját, Heltai Jenő Naftalin című énekes bohózatát mutatja be Erdélyi igazgató a téli színház közönségének. A Naftalin hódító utján nem állhatott meg a fabódé sikerénél; Heltai sziporkázó szellemessége, kiapadhatlan esprittje bekívánkozik, a kőszínházba is, mert a vidulásában óvatosabb közönséget is hódoltatni kívánja. És bizonyos, hogy ez a pompás vigjáték a maga frissességével, a felvonásról-felvonásra fokozódó gaminzellemességével fel fogja hevíteni a téli közönséget is, mely bizonyára hálás lesz a direktor gondosságával szemben, hogy elhozta a Naftalinnal a nyár minden derűjét, pajkos humorát és elhozta cserébe ez a téli közönség a nyári nagyszerű sikerek tapsait.

IRODALOM.

A Katolikus Hitterjesztés Lapjainak novemberi füzeté a következő tartalommal jelent meg:

Tartalom. Örmények közt. Marianiták Japánban. (Folytatás és vége.) Kikuju földön. (Folytatás.) Hírek a missiókból: A kaimán Madagaszkár szigetén. Rendes egyházi joghatóság kiterjesztése eddigi missióterületekre. A londoni eucharisztikus kongresszus után. A perza krízis. Kegyesadományok.

Képek. Kikuju földön: Éneklő kikuju nők. Kikuju földön: Harcra kész katonák. Örmények közt: Malatia kapucinus hithirdetőinek zárdája. Örmények közt: A kisörmény missiók hajója. Örmények közt: Fialat örmény nők

Karput vidékéről. Örmények közt: Karput-vidéki örmény asszonyok. Angolország: Vaughan Herbert Mill-Hillben a sz. Józsefről n. hithirdető társ. alapítója, később Westminster biboros érseke; Henry atya Mill-Hill anyaházának és az innen kiindult kath. hith. társ. jelenlegi főnöke. Angolország: Bourne püspök, Westminster érseke.

Katolikus Szemle. A Szent-István-Társulat megbízásából szerkeszti dr. Mihályi Akos egyetemi ny. r. tanár. A novemberi számban Vargha Dezső Bernardino da Feltréről, a hitelszövetkezetek első apostoláról. Bagyary Simon a gallikanizmus s a magyar klérus kapcsolatairól, gróf Vay Péter a japáni társadalomról. Király Pál pedig a növényvilágról irt hosszabb cikket Tarczai György történeti regénye Vértessy Gyula verse s a folyóiratok szokásos szemléje után gazdag kritikai rovat ismerteti a hazai és idegen irodalom katolikusokat érdeklő ujdonságait. A Katolikus Szemlét a Szent-István-Társulat tagjai a tagilletmény egy része gyanánt kapják: nem tagoknak évi előfizetési ára 10 korona. Előfizetések, valamint a tagságra való jelentkezések a Szent-István-Társulat igazgatóságához (Budapest, VIII. Szeutkirályi-u. 28.) intézendők.

Magyar Gazdák Szemléje. A Magyar Gazdaszövetség kitérően szerkesztett folyóiratának októberi füzeté a következő tartalommal jelent meg: Károly Sándor emlékezete (Darányi Ignác beszéde). A Magyar Gazdaszövetség multja és jelene. Károlyi és a Gazdatársadalom. Széchenyi és Károlyi. Az iskolán kívüli oktatás. *Kelozsváry* Lajosné: Az angol nők szövetkezeti ligája. *Bencze* Imre: Nagyülés község monografiája. *Ruffy* Pál: A gyermek. Különlék.

TANÜGY.

Iparosok továbbképző tanfolyamok. Iparoktatásunk hatalmas fejlődéséről számolhatunk be. A kereskedelmi Miniszter által kiállításba helyezett tanfolyamokat a budapesti technológiai iparmúzeum a folyó tanévben már tényleg szervezi. November 15-én 2—4 hónapos időtartamra a következő tanfolyamok nyitnának meg: Ipari könyvvezetés 2 óra. Ipari számtan és mértan 3 óra. Szerkesztő-ábrázoló mértan 3 óra. Egyben előkészítő tanfolyamok az építőmesteri vizsgálatához. Üzleti fogalmazás 2 óra. Ipari rajz és festés (kőművesek, szobafestők, cégfestők, mázólok részére) 4 óra. Asztalosok tfa 4 óra. Géplakatosok tfa 4 óra. Szerelők, elektromechanikusok tfa 4 óra. Szabók tfa 2 és fél óra. Cipészek tfa 2 és fél óra. Építő ipari szakrajz tanfolyam 4 óra.

Egy-egy tanfolyamra csak 30 hallgató vétetik fel. Később külön mester tanfolyamok is szerveztetnek, de jelentkezéseket azokra már most elfogad a tanfolyamok igazgatósága.

Igazságszolgáltatás.

Temesmegyei tisztviselők rágal-mazási pere.

— Esküdtszéki tárgyalás. —

Mult év április 7-én az aradi »Függetlenség« című politikai napilapban Jáki Tóth Pál volt székési segédjegyző elbocsájtatván állásából, erősen támada meg a megyei tisztikart. Így köztük a lippai főszolgabíró, *Baróthy* Ferenc és *Darabant* János temesmegyei főügyész. Az előbbiről azt állítja, hogy hivatalával utonutfélen visszaélt és minden jellem híján van, amennyiben határozottan tudja, hogy sikkasztott. *Darabant* Jánosról pedig azt írja, hogy okirathamisító.

A cikk megjelenése után a két megrágal-

mazott rögtön feljelentette Tóth Pált. Már januárban megtörtént ez ügyben a tárgyalás, azonban mivel a vádlott bizonyítani akarta a megírottakat, a tárgyalást elnapolták.

Tegnap délelőtt újból összeült a kir esküdtbírók Csulyok Béla dr elnöke alatt ez ügyben. Szavazó bírák Korn Lajos dr és Szentlélek László dr voltak, ügyész Váry Albert.

Az esküdtek megállapítása után a vádlott kihallgatása következett, ki újlag beismeri, hogy ő volt a szóbanforgó cikkirója, azonban bizonyítani tudván az abban foglaltak valódiságát, Baróthyra vonatkozólag nem érzi magát bűnösnek, mert a cikk megírására a közérdek védelmezése indította.

Délután folyamán a vádlott Darabant Jánosra vonatkozó közleményét visszavonja s azon indoklással, hogy ő a megírottakat hallomás után, a mende mondára adva vette tudomásul, bocsánatot kér a megsértettől. Ezen nyilatkozatot a sértett tudomásul veszi, mine utána a bíróság ez ügyben a vádat elejti. Majd az előbbi ügyre térve át, tovább folyt a kihallgatás. Popity János védő indítványt tesz, hogy engedessék meg a cikkben foglaltak részleges bizonyítása. Erre a vád képviselője, Váry ügyész hosszas beszéddel felel, mire a tegnapi tárgyalás véget ért. Holnap újra folytatják. Amikor a bíróság dönteni fog a bizonyítás megengedése tárgyában.

A tárgyalásra igen sokan jelentek meg. Több mint 60 tanu volt megidézve, kik között igen sok a temesmegyei előkelőség. Így Szabó Sándor volt temesi alispán a temesi gazd. egyesület titkára. A mostani alispán, aljegyző. Azonkívül 14 lippai járási jegyző, stb.

A Polónyi—Lengyel-pör a Kurián.

Amikor a budapesti esküdtbírók tárgyalta azt az izgalomban gazdagon bővelkedő sajtópört, a közönség valóságos megostromolta a törvényszéki palotát. A rendőrségnek még a közeli utcákat is meg kellett szállnia, oly nagy volt a tolongás.

Benn az esküdtszéki teremben pedig ember-ember hátán tolongott. Az ítéletet május 4-én, hajnali három órakor hirdette ki Zsitvay Leó kuriai bíró, az esküdtbírók elnöke. A bíróság, amint ez ismeretes, nyilvános becsület-sértés vétsége címén három hónapi fogházra és ezer korona pénzbüntetésre ítélte el Lengyel Zoltánt.

A tárgyalás a Kurián tegnap délelőtt kezdődött meg.

A tárgyalás háromnegyed tíz órakor kezdődött. Bernáth Géza tanácselnök konstatálja, hogy a közbiztonság részéről Székely Ferenc koronagyógyász, a védelem részéről dr Vázsonyi Vilmos védő jelent meg. Ezután az elnök felszólítja Valkay referens-bírót az ügy ismertetésére.

Tíz óra van, amikor Valkay halk, monoton hangon hozzáfog referációjához. Előtte hatalmas aktacsomók tornyosulnak. Az egész napot a referens foglalta le magának. Ma a védelem terjeszti elő bizonyítékait s nem lehetetlen, hogy már két órakor meg is lesz az ítélet.

SZERKESZTŐI PÓSTA.

N. B. Nagyvárad. Téved, ha azt hiszi, hogy a nagy betűk pazarlása a költői tehetség pazar bőségét jelentené. A Holnapisták is megpróbálták; azok sorsára akar jutni?

REGÉNYCSARNOK.

A P É N Z.

Írta: C. V.

(Folytatás.)

41.

XXXIII.

Furcsa korteskedés.

Csörögi eljegyezte Arankát. Szokott életmódján nem sokat vátoztatott, ha csak azt nem, hogy még többet költ.

Hajh! a mit ő tud, azt kevés ember tudja...

A környü pénz-szerzés módjaira nézve, általában igen jó kissé gyanakodóknak lennünk, az ugynevezett rendkívüli élelmes-ég rendszeren a bűnnel szövetkeznek.

Nagy Csörögi Török Lehelről eddigelé még csak azt tudjuk, hogy pénze bőven s mindig volt.

Megjegyzésre méltó körülmény még, hogy Csörögi hazulról sohasem kapott levelet, holott a hét minden harmadnapján más alaku lesz és változik, néha sima, mintha sima borotvával hajtaták volna végbe a mütétet, néha rovatkás vagy egyenetlen. Csörögi e metszetek alakját, kinézését figyelmesen megvizsgálva, elővette zsebéből tollkését, egy végással eltávolította a füz ágáról a heroglifokat s maga vésett a nyirkos fa lapra valamit s az a mit rávésett, szabatos és határozott jellegű volt, mint egy szép-író betűi.

Már most képzeljenek olvasóim bármit, gyanúsítsák kortesünket, hogy Izsnek vagy más pogány istenségnek áldozik, rejtélyes farigcsalásaival kíváncsiságukat egyelőre ki nem elégíthetjük, miután a jegybenjárókkal kell foglalkoznunk.

Csörögi Lehel olyan dárídót rendezett eljegyzése napján Csorani Mátyás uram házána, melyhez hasonlót hetedhét országban keresni kell.

Az udvaron két banda játszott s a máglyán két ökör sült, akkor, hogy tiz falánk cigány banda is jól lakhatott volna belőle. S mit szóljunk a turós rétesekről, azon friss lángosokról, s diós sütemények roppant halmazáról; ezeknek számát valahogyan még csak ki tudnók fejezni, de a bor, a mit a szomjas torkok elfogyasztottak, kifejezhetetlen. Csöröginek gondja volt először arra, hogy minden ember sokat igyék s valamivel a soknál is többet. Ezt a tetézett mértéket aztán fűszerezte vigtréfáival, úgy hogy a jelenlevők nevetésben majd megpukkadtak. Érezték, hogy inni jó, nevetni meg kell.

Egy hétre az eljegyzés után következett az egybekelés. Megindult a menet szünni nem akaró hosszú sorban, a bíró uram házána. A vőfélyek mellényei ezüst gombjaira kötözve diszielenek azok a viritó piros kendők, melyek mint megannyi lángoló szívászlók hirdetik a jó kíváncságot; s mintha minden asszonybelen rózstát teremne, melynek gyökszála a szivben fogamzanak, illatozik az a bokréta; e bokréta-nak van harmat-gyöngye is, a szem öntözi öröm-könyeivel!

— Csak még azt a csikót, Ferkó! Ha most nem táncol, mikor tüntet? —
S a különben is tüzes csikó két lábra ágaskodik, patkója a kavicson szikrát ver, mintha a ló szikrán végződnék!

— Lobogtasd azt a zászlót Matyi, a kir angyala vanl mikor lobog, ha ma nem hirdeti a jó kíváncságot?

— Mért nem hoztál több virágot leányom a kertből, azért ápoltasd, hogy szárán hervadjon? Majd ha téged férjhez kérnek, csak két szál rozmarintot hoznak.

Ilyen s ehhez hasonló fölkiáltások hangzottak a falu népe ajkairól, mialatt a menet a templomhoz ért. Rom'atlan, tiszta szivek öröme, mely féket nem ismer.

Nem férasztom olvasóimat a nász utáni lakzi részleteivel. Leghosszadalmasabb mi a földön létezik, egy lakodalmi ebéd falu helyett. Elég mondanunk, hogy az étekeknek száma nincs, a bor csapón folyt s a jó kedv határtalan.

Egy fiatal gazda az ünnepély alatt kocsisára bizta volt szekerét, lovát azzal az utasítással, hogy szép c öndesen ballagjon haza, a lovakat meg kösse az istállóba. A kocsis azonban megemlékezően arról, hogy a jó Isten utszélen a mesgyén füvet is teremtett, s ez a fü azé, aki hamarabb leétezi, kocsjával oda hajtott, hol jószága ingyen füvet csipkedhet s a szunyogok az ákácák terebélyes lombjai alatt nem háborgatják. A kocsis a bőrpárnás ülésbe telepede a kocsiába, cifra bokréta és piros kendővel, úgy, amint a nász alkalmára fölcomozta magát.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, nov. 3.

Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt. —	—	10.38
Rozs okt. —	—	8.96
Zab májusra	—	—
Zab okt. —	—	7.04
Tengeri máj. 1908.	—	6.85
Tengeri jul.	—	6.69

Értéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, nov. 3.

Osztrák hitelrészvény	—	631.25
Magyar hitelrészvény	—	748.—
Leszámitoló bank	—	743.75
Rimamurányi	—	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	—	692.25
Közuti vasut	—	552.—
Városi villamos vasut	—	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1908. nov. 3.

Magyar arany járadék 4 száz.	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	93.25
Magyar koronajáradék	—	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	—	240.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	—	95.50
Magyar nyereséj sorsjegy kölcsön	—	93.50
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	—	94.50
Osztrák járadék papirban	—	186.—
Osztrák járadék ezüstben	—	145.—
Osztrák járadék aranyban	—	97.25
Osztrák korona járadék	—	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	—	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	—	197.50
Magyar hitelbank-részvény	—	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	—	730.—
Magyar hitelrészvény	—	748.—
London vista	—	631.50
Páris vista	—	689.50
20 márkás aröny	—	23.51
20 frankos (Napoleonönder)	—	19.09
Német birodalmi márka	—	117.62

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKICS GYULA.

Tánciskola jelentés.

KOVÁCS TIVADAR BALLETMESTER

MEGÉRKEZETT

és táncintézetét a **mai nap** folyamán megnyitja a volt Zöldfa szálloda nagytermében, hol d. u. 5 órától esti 10 óráig :: lehet jelentkezni. ::

Esetleg lakásán:
Schlauch-tér 2. sz.

Téli fürdő cura

a Félix-gyógyfürdőben!

Európa leggazdagabb természetes forró és meleg kénes hőforrások, 37 fok, — 49°C — 17 millió liter víz, napi mennyiség. Csúsz, (Reuma) köszvény és bőrbajok stb. ellen. Fürdő és ivó gyógymód Szobák-ból a fürdőkben vezetők zárt folyosók állandóan fűtve vannak, bármily időben meghülés veszélye nélkül lehet a curát eredménnyel használni. :: :: :: :: :: ::

Elsőrendű ellátás, reggeli, ebéd, vacsora, szoba, fűtés, világítás és fürdés **naponként 7 korona.**

Vasut állomás, posta, távirda, interurban telefon, a fürdő telepen.
Prospektust ingyen küld az Igazgatóság.

!! Előleges értesítés !!

Benrád Albert

mintaéttermei a Fekete Sas bérpalotájában **NAGYVÁRADON.**

Tisztelettel értesítem a n. é. közönséget miszerint 1908. november hóban pazar fényvel és kényelemmel berendezett

éttermeimet megnyitom.

Minden törekvéssel azon leszek, hogy b. vendégeim legmesszebb menő kívánalmainak is eleget tehessek. Gondoskodtam magyar és francia konyháról bel- és külföldi, ugyancsak saját termésű borokról a legjobb minőségű kőbányai sörökről, valamint feltűnést keltő finom kiszolgálásról. Ezen itt felsorolt előnyök mellett remélem a n. é. közönség szíves bizalmát elnyerni.

Benrád Albert étterem tulajdonos, a Fekete-Sas-ban.

Gőzmosóda vegytisztítógyár

Nagyvárad, Gilányi-utca.

Mos, vasal s ve jyleg tisztít

Mindennemű fehérneműek mosását a legnagyobb pontossággal eszközöljük. — A vegyi tisztítónkban női és férfi-ruhák, blousok, függönyök, szőnyegek a legszakoszerűbben lesznek elkészítve.

A ruhák el- és hazaszállítását saját kocsijainkkal eszközöljük.

Vidéki és városi telefon szám 398

Berkes Bertalan

Nagyvárad, Zöldfa-utca 21. sz. a.
TELEFON 180. TELEFON 180
Gazdálkodóknak gépolaj továbbá zsír, kátrány stb. Vidéki kereskedőknek cipőkrém, parkett fényezőmáz, Emke lakkok stb. vételénél legnagyobb árendedmények.

Vendéglő átvétel M.-Csékén.

Tisztelettel értesítem Nagyvárad és Biharvármegye közönségét, hogy a *magyarcekei vendéglő* átvottem és azt november hó 7-én fényes *időnavigálommal* megnyitom.

Minden törekvésem oda fog irányulni, hogy a nagyérdemű utazóközönség érdeklődését teljes mértékben kiérdemeljem.

Kiváló isztelettel

SCHAFFHAUSER MIHÁLY,

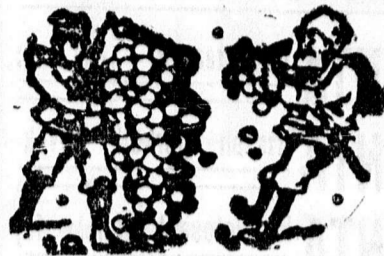
vendéglős.

Kényelemmel berendezett

szobák.

Jó konyha! Kitűnő italok!

Szőlő-oltványokat

szállít, fajtiszta ságyáért jótállva legdusabb választékban a március évek óta elsőnek

és legmegbízhatóbbnak ismert:

Küküllőmenti első szőlőoltvány-telep.

Tulajdonos: **Caspari Frigyes,**
Medgyes 39. sz. (Nagyküküllő-megye.)
Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben található az ország minden részéből kérésre elismerő levelek, ennél fogva minden szőlőbirtokos megrendezéseinek megtétele előtt az ismerős személyiségektől ugyanúgy mint írásbelileg bizonyosságot szerezhetsz magának fenti szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról.

LÉVAI MÁRTON

könyvkötészet,

vonalzó-intézet

és üzleti könyvgyár

NAGYVÁRAD, Rkóczi-ut (saját-ház.)

Belépési felhívás.

A Közgazdasági Bank Részvénytársaság (Teleky-utca 10) üzlet helyiségében **1 koronás** szövetkezetet alakít.

Közgazdasági Koronás Takarékos és Hitel szövetkezet címmel, október hó 1-től kezdődő 3 évi időtartamra.

A beiratások üzletrészenként 20 fillér beiratási díj lefizetése mellett a Közgazdasági Bank részvénytársaság (Teleky-u. 10) üzlethelyiségében és a körözött aláírási ivenek eszközölhetők.

A heti egykoronás üzletrészek beszédését minden helybeli szövetkezeti-taglakására küldött óvadékkal bíró pénzbeszedő, szolgálja eszközli. A vidéki szövetkezeti tagok befizetéseket a postatakarék pénztári útján portó mentesen teljesíthetik,

Közgazdasági Bank R.-T.

MOSKOVITS FARKAS és Társa

— czipő és oszmagyár. — Cs. es kir. közbiztonsági szerződéses szállítók.
Nagyvárad.

Fióközlétek:

Nagyvárad, Rákóczi ut Bazár épület.
Kizárólag finom különlegességek.

Nagyvárad, Kossuth-utca Gyár épület.
Finom és közönséges lábbeliek.

Budapest, Rákóczi-ut 64. Budapest,
Andrássy ut 17. Pécs, Király-utca 7
Petrozsény, Főtér. Sarajevó Rudolf u. 10.

Eredeti Gyári szabott árak!!!

!!! Idei akác méz !!!

NAPONTA friss tea-vaj ::

NAPONTA frissen pörkölt kávék

NAPONTA legizletesebb francia faj

csemegeező szétküldés.

BORNYOMÓ ZSÁKOK,

ÜRMÓSÁGYHOZ szükséges anyagok. Nemkülönbön tiszta es friss fűszerárak a legelőnyösebben beszerezhetők

MEZEY JÁNOS ÉS TÁRSA

fűszer es csemege üzletében Szent László-tér nagyváradi takarékpénztári épület. Telefon 249.

! Friss töltésű ásványvizek.

Belépési felhívás.

A nagyváradi hitelbank takarékos segély szövetkezet **7-ik évtársulatába.**

A nagyváradi hitelbank takarékos segély szövetkezet 1908 január 1-én

új 7-ik évtársulatát kezdi meg.

Ezen szövetkezet célja, hogy tagjait apróbb betétek által a tőke takarításra buzdítsa, amennyiben minden tag heti betétei által önmagának tőkét gyűjt.

Tagja lehet a szövetkezetnek bárki ki

magát három éven keresztül hetenkint legalább 20 fillér befizetésre kötelezi.

Minden tagnak joga van befizetésének 4—5 részét minden kezes nélkül kölcsön képen felvenni, mely kölcsönnél a legméltányosabb kamat lesz felszámítva.

Beiratás díj címén minden üzletrész után 10 fillér fizetendő. A könyvecskét már az első heti betét és beiratási díj befizetése után kiadjuk. Vidéki tagok a heti befizetéseket postán, (cheque) lapok útján teljesíthetik.

Befizetések bármely hétköznap d. e. 9—12-ig d. u. 3—5-ig teljesíthetők.

A nagyváradi hitelbank takarékos segély szövetkezet igazgatósága.

Nagyváradi város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított **dr. Just-féle**

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben **75 százalék megtakarítást** mutat fel. 40 gyertyás **W o l f r a m** lámpa **darabja 4.50 kor.** 100 gyertyás **7 kor. 50 fill.**

10 drb. egyidejű vételnél 10% eng.

Sima izzólámpa dbja 72 fillér, tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindenemű **izzólámpa különlegességek,** fényképes **z-l á m p á k,** ugyancsak **5 százalékkal kartell áron alól kaphatók.**

Csillárok,

í v l á m p á k

állandóan nagy választékban kaphatók s a villamos telepen külön e célra épített nagy

csillár-raktárunkat

megtakintásra ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban.

Elvállaljuk

villamos világítási

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ivlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkákat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Kész gyászruhák
:: raktáron. ::

Női kosztümök és
:: blousok. ::

Wéber Testvérek

■ kész női és gyermek ruha áruhaza Nagyváradon. ■
Rákóczi-ut Bémer-tér sarkán.

Nagyváradi és Biharmegye legnagyobb kész női és gyermekruha áruhaza **Wéber Testvérek.**

NAGY VÁLASZTÉK!

Kész leányka ruhák és kabátkák, kész női pongyolák, aljak és fehéreneműek olcsó bevásárlási forrás.

TELEFON 684.

Wéber Testvérek
Bémer-tér.

Megrendelések 2 nap
- alatt készülnek. -

Mérték utáni megrendelések elfogadtnak.

